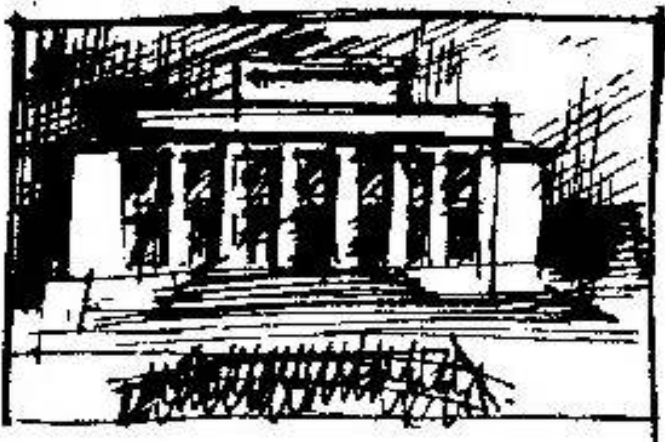

Z P R A V O D A J

Spolek přátel
Národního divadla Brno

www.spndb.cz

Vážení a milí přátelé – opery, baletu a činohry,

jako každoročně nás i v této sezoně přijde potěšit taneční mládí. I letos pro nás studenti brněnské Taneční konzervatoře pod vedením svých pedagogů připravili pestrý program. Setkáme se s nimi

v pátek 13. března 2020. v divadelním sále Reduty

tentokrát mimořádně v 19 hod

Nezapomeňte přijít svým potleskem odměnit jejich výkony!

Již nyní Vás zveme na **předpremiérové kukátko, které pořádá NdB**

ve čtvrtek 2. dubna 2020,

jako obvykle v 17 hod. na zkušebním jevišti Janáčkova divadla. Téma: Řecké pašije.

Vstup volný. Prosim, poznačte si termín a přijďte na zajímavé setkání s inscenačním týmem.

★Dne 6. 3. 2020 se v Brně, Ostravě, Olomouci a Praze uskuteční první ročník festivalu „Noc práva“. Celá idea festivalu pochází z Francie, kde se v rámci tamějšího festivalu *La nuit du droit* konají po celé Francii stovky akcí o právu na den výročí přijetí francouzské ústavy z roku 1958. V rámci festivalu bude zájemcům nabídnut pestrý program, jako např. přednášky osobností z oblasti práva, divadelní inscenace, promítání filmů, exkurze ve významných soudních budovách apod. Festivalu je mimo jiné věnována hra *Teror*, kterou toho dne v 19 hod. uvádí divadlo Reduta. Úplnou informaci o všech akcích, které se v Brně uskuteční, naleznete na webových stránkách:

www.nocprava.cz/prehled/udalost-2/.

★Ve středu 11. 3. 2020 v 18 hod. v divadle Reduta proběhne Vernisáž fotografií a videí projektu „Ved' mě ve tmě“ věnovanému světu nevidomých. Na cestu tmou se vydali ambasadoři projektu – Tomáš Klus, Petra Bučková actress, Lenny, Ondřej G. Brzobohatý a Taťána Gregor Brzobohatá. Kromě samotných fotografií, které dokumentují zkušenosti našich ambasadorů, je připraven jedinečný hudební zážitek – tmou nás provedou tóny houslí mladého nevidomého hudebníka Benjamin Levíčka.

★Sobota 14. března 2020 od 13 hod. - neformální setkání s Mahenovou činohrou v brněnském parku Lužánky, kde bude k 90. výročí úmrtí autora Lucerny Aloise Jiráska vysazena pamětní Jiráskova

lípa. Akce se koná za každého počasí, občerstvení zdarma zajištěno, herci s lopatou nastoupeni, díra v zemi domluvena.

★ Pro velký divácký zájem se od března 2020 přesouvá oblíbený, a stále vyprodaný pohádkový příběh pro malé i velké *EDISON!* z Malé scény Mahenova divadla do divadelního sálu divadla Reduta.

✚ V sobotu 15. února 2020 zemřela v nedožitých 90. letech emeritní sólistka brněnské Janáčkovy opery **Zdenka Kareninová**. Narodila se 1. 3. 1930 v Praze, do Brna nastoupila v sezoně 1967/68, rozloučila se v r. 1989 rolí Anežky ve *Dvou vdovách*. Další role, ve kterých ji pamatujeme: Turandot, Libuše, Šárka, Aida, Leonora ve *Fideliovi*. V r. 2015 obdržela cenu Thálie za celoživotní mistrovství.

Zprávy výboru:

I v nové sezoně se konají výborové schůze každou první středu v měsíci, a to od 16:00 do 17:30 hod. Nadále máme možnost využívat Divadlo Reduta, kde se s námi můžete v době konání výborové schůze setkat. V této době je samozřejmě i možnost přihlašování nových členů.

Ti naši členové, kteří v posledním vyhlášeném termínu nezaplatili členský příspěvek, byli vyřazeni z evidence a v případě zájmu o pokračování členství musí podat znovu přihlášku a bude jim vystavena nová členská legitimace.

Naši jubilanti v březnu (kulaté a půlkulaté narozeniny v pořadí dle členských čísel)

Hrdličková Blanka	Nováková Ladislava	Vařejka Pavel
Ráčková Kateřina	Machálková Danuše	Šimková Alena
Novotná Věra	Horstenová Jarmila	Kovalev Alexander
Forejt Ondřej	Havlíková Alena	Prokopová Jarmila
	Procházková Ludmila	

Vážení jubilanti, členové výboru SPNdB Vám z celého srdce přejí, aby Vám spánek každé noci a hřejivé slunce jitra dodávalo sílu pro Vaši práci, abyste byli ráno plni očekávání, v poledne plni síly a večer plni moudrosti. Aby Vám každý den přinesl jasné, šťastné chvíle, které si uchováte pro dny další.

Premiéra v březnu – balet:

***Dáma s kaméliemi* – 6. března 2020 v Janáčkově divadle.**

Dáma s kaméliemi je bezesporu jedním z nejslavnějších milostných příběhů novodobé literatury, který inspiroval vznik dalších adaptací mnoha uměleckých žánrů, např. Verdiho opery *Traviata* nebo mnohá filmová zpracování. Slavný román Alexandra Dumase ml. je částečně autobiografický příběh nešťastné lásky, ve kterém se autor vyzpovídal ze svého vášnivého a bolestného vztahu ke slavné pařížské hetěře Marii Duplessisové. Příběh Marguerity a Armanda, krásné kurtizány a mladíka z lepší rodiny, se zprvu odehrává v Paříži ve vyšší společnosti a posléze na venkově, kam oba odjíždějí za lepším a novým životem. Jejich hluboký a vášnivý vztah ale netrvá dlouho. Na nátlak Armandova otce Marguerite milého opouští a předstírá, že jej již nemiluje. Vrací se k dřívějšímu způsobu života a osamocena umírá. Armando se domnívá, že jej zradila a teprve po její smrti se dozvídá pravdu o síle její sebeobětující se lásky. Původní choreografické dílo pro balet NdB vytvořila významná chorvatská choreografka Valentina Turcu. Libreto ctí slavnou stejnojmennou románovou předlohu. Hudební inspirací tvůrkyně se stala komorní i symfonická tvorba skladatele Franze Schuberta, jehož výběr opusů zpracoval ve zcela novou hudební partituru v novém aranžmá Andrej Pushkarev. Hudebního nastudování s orchestrem Janáčkovy opery se ujal Robert Kružík. V inscenačním týmu Valentiny Turcu (tančila u slavného Maurice Béjarta v Lausanne, kde získala jedinečné taneční dovednosti a

unikátní styl) jsou významní slovinští výtvarníci a jejich čeští spolupracovníci. Hudba: Franz Schubert/Andrej Pushkarev; dirigent: Robert Kružík; choreografie a režie: Valentina Turcu; scéna: Marko Japelj; kostýmy: Alan Hranitelj.

Divadelní jubilea, vzpomínky – březen

☞ 1. 3. 1925 se narodil barytonista Vladimír Bauer. První angažmá nastoupil v Plzni, dále v Liberci, načež byl jmenován do funkce ředitele opery v Ústí n. Labem (1952 – 56). V l. 1956 – 59 působil jako sólista v Brně. V r. 1960 přijal angažmá v berlínské Komické opeře. Z rolí: Scarpia, Jago, Don Pizzaro, Don Giovanni, Eugen Oněgin...

☞ 3. 3. 1925 se narodil režisér Rudolf Málek. Jako režisér působil v l. 1948 – 50 v Ústí n. Labem, 1950 – 51 asistent F. Pujmana na AMU, 1951 – 52 byl činný v Brně, 1952 – 55 šéf uměleckého provozu v pražské Armádní opeře, 1955 – 80 v Liberci, 1980 – 88 v Ostravě. V l. 1990 – 92 byl v Liberci šéfem opery.

☞ 6. 3. 1890 se narodila sopranistka Božena Snopková (†12. 1. 1974). V r. 1909 byla členkou sboru vinohradské opery, od r. 1911 začala zpívat sóla, 1914 – 30 členka brněnské opery. Z rolí: Jenůfa, první česká Mélisanda (1921), Tosca, Carmen, Butterfly, Oktavián... Intenzivně se věnovala interpretaci písňové tvorby.

☞ 6. 3. 1930 se narodil tenorista Josef Veverka (†28. 11. 1992). Uměleckou dráhu začal jako sborista v Armádní opeře, jednu sezonu byl sólistou v Liberci, pak přešel do Českých Budějovic, v r. 1961 přijal angažmá v Brně, kde se uplatnil i v buffo oboru. Z rolí: Jeník, Princ, Kozina, Dalibor, Don José, Laco, Hoffmann, Canio, lišák Zlatohřbítek, Matěj Brouček, Jíra... Učil zpěv na brněnské konzervatoři.

☞ 6. 3. 1868 se v České Třebové narodil Vladimír Merhaut. Mnohostranný talent mu dovozoval herecké i režijní uplatnění v činohře, operetě i opeře. Prošel několika kočovnými společnostmi (Suk, Košner, Kratochvíl, Zöllnerová), působil ve Švandově divadle a v brněnském i pražském Národním divadle. Herec s mužnou tváří a zvučným hlasem zpočátku směřoval k charakternímu oboru, později se uplatňoval více v operetě a v komických rolích. Zemřel 15. 8. 1936 v Mladé Boleslavi.

☞ 9. 3. 1940 se narodil barytonista Pavel Červinka. Od r. 1963 byl sólistou liberecké opery, v l. 1972 – 80 působil v Ostravě, od r. 1981 sólista pražského ND. Z rolí: Tausendmark, Přemysl, hrabě Luna, Germont, Budivoj, Wolfram, Sharpless, Tomeš, Porgy... Intenzivně se věnoval koncertnímu zpívání.

☞ 12. 3. 2020 uplyne 90 let od smrti Aloise Jiráska – autora pohádkové *Lucerny*, kterou od 13. prosince 2019 uvádí brněnská činohra na prknech Mahenova divadla. K tomuto výročí se rozhodla udělat pamětní čin a vysadit v brněnském parku Lužánky strom – Jiráskovu lípu.

☞ 13. 3. 1870 se narodil barytonista a režisér Karel Komarov (†12. 12. 1928). Začínal jako tenorista u společnosti V. Budila a E. Zöllnerové. V l. 1899 – 1910 a 1914 – 1918 byl angažován v Brně, kde už zpíval barytonový obor – Vladislav, Přemysl, Rigoletto, Lomikar... Působil zde také jako ředitel. V r. 1906 si v Brně otevřel operní školu a začal režisovat.

☞ 15. 3. 1983 zemřel český herec, režisér, scénárista, dramaturg, zpěvák, divadelní ředitel a pedagog Oldřich Albín Nový. Od roku 1919 působil nejdříve jako herec, později i režisér (od r. 1923) a šéf operety (od sezony 1925/26) brněnského Národního (Zemského) divadla. Jeho přínosem tomuto žánru bylo hlavně zinteligentnění děje, odstranění pozlátka a přiblížení divákovi, ale zároveň zvýšení umělecké hodnoty.

☞ 18. 3. 1925 zemřela altistka Karla Micková (*2. 3. 1882). Debutovala ve smíchovské Aréně. Operetě zůstávala věrná i u Východočeského divadla, v Brně a od r. 1921 i v Olomouci. Opeře se

začala věnovat, až když jí věk bránil zpívat operetní subretní role. Během čtyřletého působení v olomoucké opeře nabídla obecenstvu řadu nádherných kreací (Káča, Panna Róza, Radmila, Ježibaba, Kostelnička, Ortruda, Herodias, Ulrika, Amneris...). Zemřela předčasně tragicky.

☞ 19. 3. 1940 zemřel libretista Adolf Wenig (*13. 8. 1874). Pracoval jako učitel, později se věnoval výhradně spisovatelské činnosti. Libreta: *Čert a Káča* (A. Dvořák), *Vodník* (B. Vomáčka), *Na večer Bílé soboty*, *Babička*, *Do světa* (A. V. Horák).

☞ 22. 3. 1910 se narodil basista Eduard Haken (†12. 1. 1996). Zpěv studoval soukromě. Uměleckou kariéru začal jako sólista olomoucké opery (1938 – 41). Poté byl V. Talichem angažován do pražského ND. Osobitá, krásná a sugestivní barva hlasu, objemný tón, jedinečná pěvecká technika – základ pro umělcovo interpretační mistrovství umocněné výraznou vlohou hereckou. Z rolí: Kecal, Vodník, Purkrabí i hrabě Vilém z Harasova, Svatopluk, Sparafucile, Bonifác, Mumlal, Lutobor, Filip II., Ivan Susanin. Veřejně vystupoval vlastně až do konce života. Na jeho sklonku s hlubokou uměleckou moudrostí a zralostí jedinečně nahrál Dvořákovy *Biblické písně*.

☞ 29. 3. 1940 zemřel tenorista Alois Fiala (*2. 6. 1879). Od r. 1907 byl angažován ve vinohradské opeře. Již další rok odešel do Lublaně (kde zpíval 18 rolí). Po návratu působil v l. 1910 – 15 v Brně, hostoval v pražském ND, jednu sezonu působil v Českých Budějovicích – pak jeho kariéra nečekaně končí – o tohoto slibného pěvce nebyl v divadlech zájem. Dožil v Brně jako úředník a jako přítel brněnských umělců a inteligence. Z rolí: Tamino, Almaviva, Faust, Manrico, Canio...

☞ 31. 3. 1910 se narodil režisér Karel Jernek (†22. 6. 1992). Už během studia na UK režíroval ve Švandově divadle, od r. 1935 činohry v ND Praha. V r. 1939 byl angažován jako činoherní režisér v Brně, ale uvedl se tam režií *Prodané nevěsty* s R. Kubelíkem u dirigentského pultu a u operní režiie už zůstal, i když nadále režíroval činohru. Od r. 1946 pohostinsky režíroval ve Velké opeře 5. května, v l. 1949 – 51 byl šéfem činohry v Liberci, 1951 – 55 v Olomouci, ale v obou divadlech režíroval i opery. V l. 1956 – 60 byl bez stálého angažmá, od r. 1960 v pražském ND. Často působil i na zahraničních operních scénách (La Scala – *Z mrtvého domu*, Buenos Aires – *Káča Kabanová*, Antverpy – *Věc Makropulos*).

Osobnosti světové hudby – březen.

♪ 2. 3. 1925 se ve Stráži u Chomutova narodil německý skladatel a dirigent Robert Hannel. Po soukromých studiích se stal sbormistrem v Teplicích, poté v Meningenu a Cvikově, Geře, Zhořelci. V l. 1955 – 64 byl dirigentem Komické opery v Berlíně, od r. 1965 šéfdirigentem velkého orchestru berlínského rozhlasu. Jako skladatel se věnoval především operní tvorbě: *Žebrák z Damašku*, *Hrací skříňka*, *Obraz Doriany Graye*, *Nahoře a dole*, *Řecká svatba*, *Fiesta*, *Cesta s Joujou*. V operách uplatnil škálu tradičních i nových forem (folklór, melodram, jazz, dodekafonie...).

♪ 6. 3. 1930 se narodil americký dirigent a houslista Lorin Maazel. Od 5. let studoval houslovou hru. V 8. letech poprvé dirigoval orchestr a přednesl s ním 1. větu Viottiho 23. houslového koncertu. V 11. letech dirigoval na pozvání Toscaniniho orchestr NBC. Jako hostující dirigent amerických orchestrů studoval u V. Bakalejnikova, ředitele pittsburského orchestru, jehož asistentem se stal. Současně působil jako primárius kvarteta. V r. 1952 dostal stipendium římské univerzity a jeho debut v r. 1953 vedl k angažmá v italském rozhlase. V r. 1960 jako první Američan dirigoval v Bayreuthu, později v Salcburku. V l. 1965 – 71 řídil západoberlínskou Německou operu, od r. 1971 Nový filharmonický orchestr v Londýně. O rok později převzal vedení clevelandského orchestru, poté byl povolán do Paříže jako šéf Národního orchestru. Od r. 1982 byl ředitelem vídeňské Státní opery. Umělec s fenomenální pamětí platil za ideální spojení temperamentu a technické suverenity.

♫ 7. 3. 1875 se narodil francouzský skladatel Maurice Ravel (†28. 12. 1937). Byl svobodný, choval exotické kočky, pěstoval vzácné květiny. Od r. 1933 trpěl mozkovou chorobou, která ukončila jeho tvorbu. Z rozsáhlého díla připomínáme jen: jednoaktovou veselohru *Španělská hodinka*, s Ďagilevem neměl úspěch „choreografickou básní“ *La Valse* ani baletem *Dafnis a Chloe*. Výletem do světa dětské fantazie je opera *Dítě a kouzla*. A kdo by neznal populární *Bolero* – 17. minutová skladba se dvěma tématy v rytmu španělského tance je vystavěna pouze na dynamické a instrumentační gradaci.

♫ 16. 3. 1935 se narodila španělská mezzosopranistka Tereza Berganzová. Debutovala jako koncertní pěvkyně, v opeře vystoupila poprvé v Aix-en-Provence jako Dorabella v Mozartově opeře *Così fan tutte*. Hostovala na předních světových scénách. Její hlas je vyzbrojen suverénní koloraturní technikou (Mozart, Rossini,..).

♫ 19. 3. 1910 se narodil americký skladatel Samuel Barber (†23. 1. 1981). Baletem *Medea*, oratoriem *Modlitby Kierkegaardovy* a lyrickou operou *Vanessa* stanul v popředí americké hudby. K otevření nové MET (1966) napsal výpravou operu na libreto F. Zeffirelliho *Antonias a Kleopatra*.

♫ 20. 3. 1890 se narodil italský tenorista Beniamino Gigli (†30. 11. 1957). Začínal jako zpěvák na kostelním kůru. Počínaje debutem v r. 1914 měl obrovské úspěchy a prošel všemi předními operními scénami, triumfálně byl oslavován mj. v MET. Vedle E. Carusa nejslavnější italský operní zpěvák. Obsáhl obrovský repertoár. Vynikl zvláště v operách G. Verdiho, G. Pucciniho, R. Leoncavalla a P. Mascagniho.

♫ Jen připomínka: 21. 3. 1685 se narodil německý skladatel a varhaník Johann Sebastian Bach (†28. 7. 1750). Komponoval vždy na objednávku, nebo pro určitý účel: potřeby chrámu, dvora, pro městské slavnosti, k počtě šlechtických jubilatů, pro domácí muzicírování a pedagogické účely. Dochovala se jen asi polovina jeho díla.

♫ 27. 3. 1975 zemřel anglický skladatel Arthur Bliss (*2. 8. 1891). Od r. 1921 vyučoval na Královské hudební škole, v r. 1950 mu byl udělen šlechtický titul, v r. 1953 se stal ředitelem dvorní hudby. Jeho dílo prozrazuje vliv Ravela a Stravinského.

Co chybělo v minulých Zpravodajích:

✂ 19. 2. 2000 zemřela divadelní a filmová herečka Marie Glázrová (*12. 7. 1911), přední členka Činohry ND v letech 1939 – 87, manželka pěvce Eduarda Hakena. Významná byla rovněž její rozhlasová recitační činnost.

✂ 6. 2. 1910 se narodila tanečnice, choreografka, kostýmní výtvarnice Nina Jirsíková (†23. 11. 1978). Spolupracovala s J. Jenčíkem, S. Machovem, E. F. Burianem. Uměleckou činnost vyvíjela pro své spoluvězně v koncentračním táboře (1941 – 45). Po válce působila jako choreografka v opeře Divadla 5. května a až do r. 1955 v ND Praha.

✂ 18. 2. 1880 se narodila Anna Korecká (†10. 5. 1938), historicky první česká primabalerína, žačka A. Bergra. Od r. 1899 byla členkou baletního sboru ND, od r. 1900 byla sólovou tanečnicí, primabalerínou jmenována r. 1909.

✂ 20. 2. 1885 se narodila Zdenka Baldová (†26. 9. 1985). Členkou Činohry ND byla v l. 1922 – 58. Jejího hereckého umění a osobitého humoru často využíval i film. Byla manželkou režiséra K. H. Hilara.

✂ 21. ledna 2020 zemřela ve věku nedožitých 86 let bývalá sólistka baletu, pedagožka a baletní mistryně ND Praha Jarmila Kůrová Manšingrová (12. 3. 1934 – 21. 1. 2020). Manželka tanečníka a choreografa Miroslava Kůry, matka tanečnice Jany Kůrové, působila rovněž ve Slovenském ND v Bratislavě a ND v Brně, kde během devítiletého působení vytvořila 11 prvořadých jevištních postav

(Julie, Chloe, Odetta a Odilie, Zarema, Giselle, Kolombina, Ajša, Pas de quatre, Swanilda...). Vychovala řadu skvělých tanečníků.

✂ 9. 2. 2020 zemřela italská sopranistka Mirella Freniová (*27. 2. 1936). Studovala v Modeně, kde též debutovala. Působila v mnoha italských operních domech, od r. 1963 i v milánské La Scale. Hostovala na předních zahraničních scénách včetně MET. Vynikala v lyrickém oboru (Mimi, Violetta).

✂ 21. 12. 2019 zemřel známý brněnský pianista, profesor brněnské konzervatoře, člen klavírního dua (se svou manželkou Věrou, pak s dcerou Renatou), dlouholetý předseda Klubu moravských skladatelů v Brně Milan Bialas (*28. 12. 1935).

✂ 25. 12. 2019 zemřel slavný německý tenorista a dirigent Peter Schreier (*29. 7. 1935). Do historie pěveckého umění se zapsal zejména jako nedostižný interpret písní, oratorií i kantát J. S. Bacha a rolí v Mozartových operách. Kolem r. 1970 se začal věnovat dirigování – někdy zároveň dirigoval i zpíval (Evangelista v Bachových *Matoušových* a *Janových pašijích*). Hostoval na velkých evropských scénách. Pravidelně od r. 1965 vystupoval na Pražském jaru. Získal mnoho ocenění a jako pěvec i dirigent natočil nespočet nahrávek. V r. 1983 vydal v Berlíně autobiografickou knihu *Očima pěvce*.

✂ 30. 12. 2019 zemřel slavný německý operní režisér Harry Kupfer (*12. 8. 1935). V r. 1957 absolvoval Theaterhochschule v Lipsku a začal pracovat jako asistent režisérů v Halle (první režijní práce – Dvořákova *Rusalka*). Poté prošel několika posty v tehdejší NDR (Stralsund, Karl-Marx-Stadt, Výmar, Berlín...). V l. 1981 – 2002 byl hlavním režisérem v Komické opeře Berlín. Několik oper nastudoval ve světových premiérách. Režiroval v operních domech v Bayreuthu, Sydney, Barceloně, Helsinkách, Vídni, Šanghaji, New Yorku...).

Z domova:

 Muzikálová hvězda Daniel Hůlka se ve svých padesáti letech vrací na operní jeviště. Po 25. letech účinkování v muzikálech ohlásil svůj operní debut v roli Vodníka. Jeho současným lektorem je brněnskému opernímu publiku dobře známý Vladimír Chmelo, který byl léta v angažmá v Janáčkově opeře.

 Program letošního festivalu Smetanova Litomyšl zahájí 11. 6. 2020 Slovenská filharmonie s šéfdirigentem Jamesem Juddem. Česká filharmonie, partner festivalu, nabídne *Mou vlast* B. Smetany a 5. *symfonii* Gustava Mahlera. Oba koncerty bude řídit její šéfdirigent Semjon Byčkov. Hlavní hvězdou festivalu trvajícího do 6. 7. 2020 bude tenorista Pavel Černoch. Během 25. dní se uskuteční 44 koncertů a představení hlavního programu. Tématem letošního 62. ročníku Smetanovy Litomyšle je „naděje“. Inspirací se stalo 75. výročí konce 2. světové války, který přinesl naději na lepší budoucnost.

 Mimořádný koncert Belcanto v opeře a muzikálu svedl 12. 1. 2020 v Pardubicích dohromady přední umělce českého, ale i mezinárodního významu v oblasti opery a muzikálu, jehož společným jmenovatelem je italská pěvecká technika bel canto. Ta se váže především k opernímu stylu, ovšem cílem je ukázat, že i muzikál si zaslouží klasickou interpretaci, která tento obor povyšuje na vyšší uměleckou úroveň. V nejnámějších áriích a duetech z děl Dvořáka, Mozarta, Pucciniho, Bernsteina, Webera, Svobody a dalších, se představili: sopranistka Tereza Mátlová, tenorista Peter Berger, barytonista Vladimír Chmelo a basbaryton Daniel Hůlka za doprovodu symfonického orchestru pod vedením dirigenta Leoše Svárovského. V plánu jsou další koncerty po celé České republice.

 Kamenice nad Lipou na Pelhřimovsku plánuje na letošek program k 150. výročí narození skladatele Vítězslava Nováka, který z města pochází. Akce, na nichž bude s Kamenicí spolupracovat Ústav pro propagaci díla a odkazu V. Nováka, by měly přijít na milion Kč. První připomínkou výročí budou koncerty konané 7. 4. 2020 v Praze. Přímo v Kamenici se po čase uskuteční Novákovské dny. V květnu se bude v Kamenici nad Lipou konat 11. ročník soutěže pro mladé klavíristy.

🏠 Městys Nová Říše, ve kterém vzniklo celé básnické dílo Otokara Březiny a kde opat Bedřich Franz provedl první daguerrotypické pokusy na území tehdejšího mocnářství (první v praxi použitelná metoda umožňující získat trvalý pozitivní obraz), byl od 15. do 17. 1. 2020 dějištěm koncertů *Z Nové Říše do světa*. Na programu byly skladby Jana Nováka a bratrů Vranických. Večer zahájila Nováková *Elegance valčíků*, která vznikla na počátku 80. let minulého století původně pro sólový klavír. V podání Jiřího Vodičky, koncertního mistra České filharmonie zazněl houslový koncert *C dur* Antonína Vranického, který byl žákem Mozarta, Haydna a Albrechtsbergera. Po pauze zaznělo dílo, které bylo ve své době považováno za provokaci a zakázáno: Velká charakteristická symfonie *c moll* věnovaná míru s Francouzskou republikou. Pavel Vranický, který byl spolu s Mozartem předním členem vídeňské zednářské lóže, v ní zpracovává tehdejší neúspěchy aliančních vojsk Rakouska a Pruska.

🏠 Obnovená premiéra loutkového filmu *Sen noci svatojanské* malíře a sochaře Jiřího Trnky se uskuteční letos 24. 10. v Kongresovém centru Praha. Projekci doprovodí Symfonický orchestr Českého rozhlasu (SOČR) a sbor pod vedením dirigenta Jana Kučery. Role vypravěče se ujme herec Petr Štěpánek, který odvypráví poetický text Josefa Kainara na motivy stejnojmenné klasiky Williama Shakespeara.

🏠 Nedávné premiéry – nejnovější inscenace Činohry ND Praha:
 Thomas Bernhard: *Oběd u Wittgensteina* (Stavovské divadlo)
 Sofoklés: *Král Oidipús* (Národní divadlo)
 Witold Gombrowicz: *Kosmos* (Nová scéna)

🏠 27. a 28. února 2020 se na Nové scéně konaly světové premiéry hry *Koncové světlo* (režie Jan Frič, text a dramaturgie Jan Tošovský).

🏠 V neděli 1. 3. 2020 připomene dopoledním koncertem v ND Společnost B. Smetany a Hudební a taneční fakulta Akademie múzických umění v Praze výročí narození Bedřicha Smetany (2. 3. 1824 – 12. 5. 1884). Na programu bude *Trio g moll op. 15* pro klavír, housle a violoncello a scény z *Prodané nevěsty*.

🏠 Do pražského ND se po delší době vrátila úspěšná inscenace Ondřeje Havelky *Příhody lišky Bystroušky*. V titulní roli Jana Sibera, její partner v roli Lišáka – Stanislava Jirků, roli Revírníka ztvární Martin Bárta.

🏠 20. února 2020 se v pražském ND konala obnovená premiéra baletu Johna Cranka na motivy románu Alexandra Puškina „*Oněgin*“. Hudba Kurt – Heinz Stolze, dirigent Václav Zahradník/Sergej Poluektov.

🏠 Dokáže hlavní hrdinka Lise obhájit své právo na lásku a i přes „marnou opatrnost“ své matky si vzít milého Colase? To je hlavní téma jednoho z nejstarších stále uváděných komických baletů *La fille mal gardée (Marná opatrnost)*. Balet ND Praha přiveze do Brna legendární inscenaci sira F. Ashtona, který vycházel z původního francouzského baletu J. Daubervalova.

🏠 Na slavnostní znovuotevření Státní opery 5. 1. 2020 dorazily do Prahy přední osobnosti a mecenáši naší kultury, ředitelé a zástupci českých i světových operních domů, představitelé české i evropské politiky, velvyslanci a diplomaté USA, Německa, Rakouska, Francie, Polska, Maďarska, Izraele, Norska nebo Slovenské republiky.

🏠 V pražském ND působí od počátku jeho existence divadelní archiv, který kromě listinných dokumentů, fotografií a výtvarných návrhů scény a kostýmů uchovává též dramatické texty a scénáře. Časem se objem a typ publikací rozšířil až do dnešní podoby knihovny, která čítá na 35000 svazků. V r. 2003 zahájil archiv rozsáhlý projekt elektronického soupisu a digitalizace obrazového materiálu. K začátku ledna 2020 online archiv obsahuje 28700 fotografií a výtvarných návrhů, 23500 záznamů osob a 6500 inscenací (více na www.archiv.narodni-divadlo.cz, www.archivNDknihovna.cz).

 Do konce sezony čekají Činohru ND Praha derniéry čtyř inscenací:

Jáchym Topol: *Kouzelná země* (10. 6. 2020 – Stavovské divadlo)

Karel Hugo Hilar, Daniel Špinar: *Za krásu* (18. 5. 2020 – Nová scéna)

Rudolf Medek, Jiří Havelka, Marta Ljubková: *Plukovník Švec* (1. 6. 2020 – Nová scéna)

420 PEOPLE, Daniel Špinar: *Křehkosti, tvé jméno je žena* (22. 6. 2020 – Nová scéna)

 České premiéry ve Stavovském divadle 12. a 13. 3. 2020: Vincent Macaigne: *Stát jsem já*. Překlad Zdeněk Bartoš, Režie Jan Mikulášek.

 Společnost koncertních umělců pořádá ve dnech 12. 3. – 6. 4. 2020 „Přehlídku koncertního umění 2020“ v Hudební fakultě AMU v Praze – sál Martinů:

12. 3. – R. Schumann, C. Franck, L. van Beethoven (P. Nouzovský, M. Sekera, NSV Trio)

19. 3. – A. Vivaldi, E. Grieg (V. Hudeček, Dvořákův komorní orchestr)

30. 3. W. A. Mozart, B. Martinů, A. Dvořák (B. Matoušek, Stamicovo kvarteto)

6. 4. – A. Dvořák, W. A. Mozart, J. Hlaváč (J. Jonášová, H. Jonášová, Five Star Clarinet Quartet)

 Ve dnech 12. března – 29. dubna 2020 – 42. Pardubické hudební jaro – Festivalové ozvěny. Představí se řada sólistů, souborů a mj. Divadlo F. X. Šaldy z Liberce s pohádkovým muzikálem *Divotvorný hrnec* a slavnou operou G. Verdiho *Trubadúr* (www.pardubickehudebnijaro.cz).

 22. 3. – 17. 5. 2020 – Tomášková – Novákova hudební Skuteč. V rámci programu se uskuteční soutěžní přehlídka dětských a mládežnických pěveckých sborů. Nebude chybět literárně – hudební pořad k 90. výročí úmrtí Emy Destinnové. Čajkovského balet *Louskáček* z repertoáru baletního souboru Severočeského divadla v Ústí n. Labem. Klenot české opery, Smetanovu *Prodanou nevěstu* představí Slezské divadlo Opava.

 15. 12. 2019 – Opava – Slezské divadlo: Giuseppe Verdi – *La Traviata* – titul, který zaručí spokojenost publika a jeho stálou přízeň. Hudebního nastudování se ujal Vojtěch Spurný. Violettu ztvárnila sopranistka Jana Sibera, Juraj Nociar jako Alfréd nemá podle kritiky technické zázemí pro italský repertoár. Otce Germonta zpíval příjemně Pavel Klečka. Celkově vyznívá představení vyrovnaně a působí pohodově už proto, že se odvíjí v klasickém pojetí a jednání postav působí přirozeně bez potřeby něco aktualizovat.

 Vydavatelství českého rozhlasu Radioservis obohatilo dosavadní diskografii opery Leoše Janáčka *Její pastorkyňa* z archivu ČR Brno o studiový snímek z r. 1953. Je unikátní tím, že operu se sólisty brněnské opery s Libuší Domanínskou v titulní roli nastudoval Janáčkův přímý žák Břetislav Bakala. V dalších rolích: Stařenka – Soňa Červená (bylo jí 28 let), Laca – Antonín Jurečka, Števa – Jaroslav Ulrych, Jano – Míla Ledererová, Stárek – Vlastimil Šíma, Kostelnička – Marie Steinerová, Barena – Cecilie Strádalová, Pastuchyňa – Jarmila Lenská, Rychtář – Rudolf Asmus, Rychtářka – Helena Burianová, Karolka – Marie Sůkopová-Burešová, Tetka – Števa Svídová. Symfonický orchestr Brněnského rozhlasu. (RADIOSERVIS CR 1037-2).

Ze světa:

 Štefan Margita si připsal do svého repertoáru další roli – Aigistha ve Straussově opeře *Elektra*. V roli debutoval ve španělské Valencii (premiéra 18. 1. 2020). Titulní roli zpívala švédská sopranistka Iréne Thearin. Š. Margita se v dubnu vrátí do Lyrické opery Chicago, aby si ve Wagnerově *Zlatu Rýna* zopakoval jednu ze svých profilových rolí – Logeho. V květnu vystoupí v newyorské MET v roli Tichona v Janáčkově opeře *Káťa Kabanová*. Jde o inscenaci z r. 1991 (v titulní roli tehdy debutovala Gabriela Beňačková). V roli Borise bude v MET debutovat Pavel Černoch.

 Štěpánka Pučálková excelovala jako Carmen ve Volksoper Wien (4. 1. – 7. 2. 2020). Roli alternovala s chorvatskou mezzosopranistkou Martinou Mikelic. Dona Josého zpíval německý tenorista

narozený v Číně Vincent Schirrmacher/Mehrzaad Montazeri z Iránu, Escamilla australský basista žijící v Německu Luke Stoker či Alik Abdukayumov (Uzbekistán).

📖 Rakouskou skladatelku Olgu Neuwirth, jejíž opera *Orlando* byla 8. 12. 2019 uvedena ve světové premiéře ve Vídeňské státní opeře, obvinili držitelé práv na píseň „*Děkuji za toto dobré ráno*“ za zneužití této písně na konci 1. dějství opery. Protestantský hymnus, který složil německý teolog a autor chrámové hudby a písní Martin Gotthard Schneider (1930 – 2017), si získal mimořádnou oblibu a byl přeložen do 25. jazyků. Skladatelovi dědici a nakladatelství Gustav Bosse Verlag Kassel napsali ve veřejném prohlášení, že Neuwirth píseň používá v kontextu zobrazení současného fanatismu a násilí (mj. sexuální zneužívání dětí) a je v příkrém rozporu s původním vyzněním hymnu. Držitelé práv nařídili skladatelce, aby píseň z představení odstranila.

📖 Opera Chorvatského národního divadla v Rjece oznámila jmenování finského dirigenta jménem Kalle Keinsava (1983) svým novým hudebním a uměleckým ředitelem. V r. 2014 se stal laureátem Mezinárodní dirigentské soutěže v Paříži. Spolupracoval s řadou operních domů a orchestrů (Finská národní opera a balet v Helsinkách, Královská filharmonie Stockholm, Ruská národní filharmonie, Monte Carlo Balet, Theater an der Wien, Norská národní opera v Oslo, Mariinské divadlo v Petrohradě aj.).

📖 Mladý český pianista Jan Schulmeister (13) zvítězil v prestižní mezinárodní klavírní soutěži Cesar Franck International Piano Competition, která se konala ve dnech 14. – 17. 12. 2019 v Bruselu. Představil se skladbami L. van Beethovena, C. Francka, S. Rachmaninova a F. Liszta. Soutěže se zúčastnilo na padesát mladých pianistů z Evropy, Japonska, Číny, Austrálie a USA.

📖 Čestným hostem 16. ročníku mezinárodního hudebního festivalu „*Země bez stínu*“ v Portugalsku je letos Česká republika. Festival, který pořádá od ledna do července nezisková organizace Pedra Angular v regionu Alentejo uvede pět koncertů českých souborů.

📖 Americký dirigent Alan Gilbert (*1967) bude od r. 2021 hudebním ředitelem Královské švédské opery ve Stockholmu. V l. 2000 – 2008 byl šéfdirigentem Královské švédské filharmonie, 2009 – 17 hudebním ředitelem Newyorské filharmonie. V současné době je šéfdirigentem NOR Elbphilharmonie v Hamburku. Stejně jako na koncertním pódiu je Gilbert doma i v opeře. Dirigoval v nejslavnějších operních domech (La Scala, MET, Los Angeles Opera, Opera Curych, Semperova opera v Drážďanech).

📖 PKF – Prague Philharmonia na evropském turné s Jonase Kaufmannem. Jedenáct koncertů v jedenácti evropských metropolích absolvoval během tří týdnů orchestr PKF se světovým tenoristou J. Kaufmannem. Turné s názvem „*Mein Wien*“, které symbolicky zahájil koncert ve vídeňském Konzerthausu 14. 10. 2019, se uskutečnilo od 7. 1. do 1. 2. 2020 a zahrnuje města Mnichov, Budapešť, Stuttgart, Berlín, Norimberk, Paříž, Hamburk, Brusel, Düsseldorf, Luzern a Baden Baden. Program věnovaný „lehké múze“ nabídl písně a orchestrální čísla z děl J. Strausse ml., R. Stolze, E. Kálmána, F. Lehára a R. Sienczynského. Spoluúčinkovali americká sopranistka Rachel Willis-Sorensen a jihoafrická sopranistka Johanni van Oostrum. Program nastudoval a dirigoval Jochen Rieder.

📖 Čínská konzervatoř a asociace Global Music Education League oznámily, že letošní druhý ročník Čínské mezinárodní hudební soutěže se uskuteční ve spolupráci s Philadelphia Orchestra, jehož šéfdirigentem je od r. 2012 Kanadčan Yanick Nézet-Séguin. Partnerská smlouva Čínské konzervatoře s orchestrem z amerického města Filadelfie byla podepsána na pět let. Soutěž by se měla uskutečnit ve dnech 1. – 11. 5. 2020 v Pekingu a má být věnována houslistům. První cena je 150000 dolarů, druhá a třetí 75000 a 30000. Orchester doprovodí ve finálním kole šest soutěžících v jednom z houslových koncertů W. A. Mozarta. Členové orchestru mají v plánu uspořádat mistrovské kurzy a další akce pro studenty pekingské konzervatoře.

📖 Slovenské národní divadlo v Bratislavě je bez ředitele. 2. 1. 2020 požádal V. Antala o uvolnění z funkce generálního ředitele z vážných rodinných důvodů. Divadlo dočasně vede šéf činohry P. Kováč. V. Antalu jmenovala bez konkurzu ministryně kultury L. Laššáková v lednu 2019 – SND bylo několik měsíců bez ředitele – v létě 2018 ministryně odvolala M. Chudovského. Proti tomu protestovali herci SND i kulturní obec. Umělci argumentovali tím, že za celou sezonu Antala nepředložil koncepci SND. K největším kritikům patřil tehdejší šéf Činohry M. Vajdička, kterého Antala vzápětí odvolal a jmenoval na jeho místo dramaturga P. Kováče. Ministryně slíbila vyhlásit v březnu 2020 výběrové řízení na budoucího generálního ředitele. Mezitím v Opeře SND odstoupil od nastudování *Rusalky* (20. 2.) a *Aidy* (30. 3.) dirigent Ondrej Lenárd a jako důvod uvedl, že ministryně nesplnila sliby, které dala SND a osobně řediteli opery R. Štúrovi ohledně žalostného odměňování umělců. SND oslaví 1. 3. 2020 sté výročí svého založení.

📖 Předvánoční premiérou (15. 12. 2019) ve vídeňském Divadle na Vídeňce byla ikonická polská opera *Halka* Stanislava Moniuszka. Opera měla premiéru v r. 1848 ve Vilniusu v dvouaktové verzi. V r. 1861 ji uvedl autor ve Varšavě (čtyřaktová verze). Příběh je prostý a věcný – chudá, svedená, opuštěná. Hudebního nastudování a dirigování se ujal polský dirigent Lukasz Borowicz. V titulní roli Halky se představila americká sopranistka Corinne Winters. Ve stěžejních rolích se setkali jako dva protivníci v lásce dva vynikající polští pěvci – výborný barytonista Tomasz Konieczny a skvělý tenorista Piotr Beczala. Uvedení *Halky* se stalo pro polské milovníky opery důvodem k masivní návštěvě Vídně a k demonstraci obdivu k polským pěvcům.

Nabídky, informace:

▶ Nezapomeňte! Už 2. dubna 2020 v 17 hod. v Janáčkově divadle PŘEDPREMIÉROVÉ KUKÁTKO – zkušební jeviště, téma: B. Martinů – Řecké pašije. Vstup volný.

▶ Od 9. března 2020 zahajuje NdB prodej vstupenek na sezonu 2020/21.

▶ Činoherní lektorské úvody: Půl hodiny před některými představeními (v programu označenými ↗L) si můžete vyslechnout krátké povídky o autorech, inscenaci, zkoušení... - to vás může naladit na následující divadelní zážitek.

▶ Benefity pro zákazníky NdB:

„Do světa za operou a muzikálem“. U cestovní kanceláře Čebus mají předplatitelé NdB po předložení platné předplatitelské vstupenky slevu v sekci zájezdů s názvem *Do světa za operou a muzikálem*. Více informací k jednotlivým zájezdům: www.cebus.cz.

▶ „Vlakem s Českými drahami za kulturou“. NdB navázalo spolupráci se společností České dráhy. Zákazníci ČD využívající systém ČD body mohou svoje body využít při koupi vstupenek do NdB. Za každých 30 bodů si vytisknou voucher, který je opravňuje k využití slevy 30 % na jakémkoliv představení NdB, která se dá uplatnit v Zákaznickém centru NdB. Voucher je platný 3 měsíce a v případě nevyužití propadá bez náhrady (www.cd.cz/cdbody).

▶ Program Mahenova divadla nabízí celou řadu titulů opatřených anglickými titulky pro zahraniční návštěvníky, kteří chtějí zhlédnout představení Činohry NdB. Otitulkovaná představení jsou označena zkratkou EN SUB.

▶ Nové operní nahrávky na obrazových nosičích DVD a Blu-ray – záznamy operních inscenací jistě potěší ty operní fanoušky, kteří mají rádi osvědčené operní kusy. Některé příklady: W. A. Mozart – *Únos ze serailu* (C MAJOR 752008), R. Wagner – *Bludný Holanďan* (NAXOS 211 0637), G. Rossini – *Lazebník sevillský* (NAXOS 211 0592), G. Verdi – *Trubadúr* (DYNAMIC 37835), G. Verdi – *La traviata* (OPUS ARTE OA1292D), R. Strauss – *Salome* (RCO LIVE 143370 1948) a další.

Představení ND Brno:

Opera:

Janáčkovovo divadlo:

Tosca: 11. 3. 2020 v 19 hod. ↗L, 14. 3. 2020 v 16 hod. ↗L*Don Carlos*: 15. 3. 2020 v 18 hod.*La Gioconda*: 24. 3. 2020 v 19 hod.*Madama Butterfly*: 25. 3. 2020 v 17 hod.*Polská krev*: 31. 3. 2020 v 19 hod.

Mahenovo divadlo:

Krok za oponu do opery *Čert a Káča* (s Luciferem – J. Štřáva, Marbuelem – R. Hoza a Káčou (J. Hrochová): 3. 3. 2020 v 11 hod.*Čert a Káča*: 4. 3. 2020 v 18 hod., 28. 3. 2020 v 18 hod.*Piková dáma*: 17. 3. 2020 v 18 hod., 19. 3. 2020 v 18 hod.

Divadlo Reduta:

Kocour v botách: 5. 3. 2020 v 10 hod., 6. 3. 2020 v 10 hod.**Balet:**

Janáčkovovo divadlo:

Dáma s kaméliemi: 6. 3. 2020 v 19 hod. – **premiéra**,

7. 3. 2020 v 19 hod., 8. 3. 2020 v 17 hod., 20. 3. 2020 v 19 hod. ↗L,

21. 3. 2020 v 17 hod., 27. 3. 2020 v 19 hod.

Mahenovo divadlo:

4 Elements: 12. 3. 2020 v 19 hod., 13. 3. 2020 v 11 hod., 13. 3. 2020 v 19 hod. ↗L

Divadlo Reduta:

Amadeus MozArt: 17. 3. 2020 v 19 hod., 18. 3. 2020 v 19 hod.**Činohra:**

Mahenovo divadlo:

Hana: 1. 3. 2020 v 19 hod., 2. 3. 2020 v 10 hod.*Saturnin*: 3. 3. 2020 v 19 hod., 20. 3. 2020 v 19 hod.*Lucerna*: 6. 3. 2020 v 10 hod., 11. 3. 2020 v 19 hod. ↗L (k 90. výročí úmrtí A. Jiráskova), 27. 3. 2020 v 18 hod.*Kdo je pan Schmitt?*: 7. 3. 2020 v 19 hod.*Všelijaká koukátka*: 8. 3. 2020 v 10 hod., 22. 3. 2020 v 10 hod.*Dobové tance*: 8. 3. 2020 v 17 hod., 9. 3. 2020 v 19 hod. ↗L, 10. 3. 2020 v 18 hod. ↗L*Králova řeč*: 14. 3. 2020 v 19 hod., 25. 3. 2020 v 19 hod.*Marie Stuartovna*: 23. 3. 2020 v 19 hod.*Noc bláznů*: 24. 3. 2020 v 19 hod.*Pera markýze de Sade*: 26. 3. 2020 v 19 hod.*Ostrov pokladů*: 31. 3. 2020 v 10 hod.*Apartmá v hotelu Plaza*: 31. 3. 2020 v 19 hod.

Divadlo Reduta:

Edison!: 1. 3. 2020 v 15 hod., 15. 3. 2020 ve 14 hod.
Strach jíst duši: 3. 3. 2020 v 19 hod.
Vévodkyně a kuchařka: 5. 3. 2020 v 19 hod.
Před východem slunce: 7. 3. 2020 v 19 hod.
Teror: 6. 3. 2020 v 19 hod. (součást festivalu Noc práva), 9. 3. 2020 v 10 hod.,
 29. 3. 2020 v 19 hod., 30. 3. 2020 v 10 hod.
##T#€£#%# stand-up Terezy Groszmannové: 10. 3. 2020 v 19 hod.
Brněnské pověsti: 11. 3. 2020 v 10 hod., 13. 3. 2020 v 10 hod.
Improvizovna: 12. 3. 2020 v 19 hod.
Mirandolina: 19. 3. 2020 v 19 hod., 20. 3. 2020 v 19 hod.
Protokol: 21. 3. 2020 v 19 hod. ↗L
Mars: 22. 3. 2020 v 19 hod., 27. 3. 2020 v 19 hod. ↗L
Mne blesk se dotekl: 28. 3. 2020 v 19 hod.

Hosté:

Koncert s Vilémem Veverkou (Ensemble Opera Diversa). 4. 3. 2020 v 19 hod. divadlo Reduta
Bludný Holanďan – přímý přenos z MET: 14. 3. 2020 v 17,45 hod. ↗L – divadlo Reduta
Zrní: 15. 3. 2020 v 19 hod. – Mahenovo divadlo
Rudy Linka (one man show): 18. 3. 2020 v 19 hod. – Mahenovo divadlo
Vienna Strauss Philharmonic Orchestra (světově proslulý vídeňský orchestr mimořádně v Brně):
 22. 3. 2020 v 19 hod. – Mahenovo divadlo
Mezi nebem a ženou – Divadelní spolek Frída: 23. 3. 2020 v 19 hod – divadlo Reduta
Marná opatrnost – balet Národního divadla Praha – 29. 3. 2020 v 18 hod. – Janáčkovovo divadlo
 Hradišťan a hudebně taneční soubor: *O slunovratu*: 29. 3. 2020 v 19 hod – Mahenovo divadlo
 Hana a Petr Ulrychovi, *Javory a Javory Beat*: 30. 3. 2020 v 19 hod. – Mahenovo divadlo

Vážení přátelé, snad jsme Vám přinesli kapku zajímavého čtení, každopádně celý program všech tří souborů NdB. Připravte sobě, případně svým přátelům krásný večer návštěvou některého představení.

Jana Veselá

Použité zdroje:

Malá encyklopedie české opery	Hudební rozhledy č. 2
Malá encyklopedie hudby	Webové stránky NdB
Osobnosti světové hudby	Denní tisk a internet
Oxfordský slovník opery	Katalog NdB 2019/20
Postavy brněnského jeviště	Co je co
Diva magazin NdB,	

Uzávěrka Zpravodaje dne: 28. února 2020

Neprodejné. Zpravodaj vydává Spolek přátel NdB, Jugoslávská 652/98, 613 00 Brno, IČ 48510777 pro vnitřní potřebu.